

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.2 (3170) ●

● ШАХЦЫ, 21 СТУДЗЕНЯ, 2010

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Горад — малы, размах — вялікі
У Пружанах Брэсцкай вобласці паспяхова рэалізуюцца адразу тры інвестыцыйныя праекты **Стар. 2**

Вынаходнік міжнароднай мовы
Стваральнік эсперанта Людвік Заменгоф лічыў, што ёю можна авалодаць на працягу гадзіны **Стар. 3**

На ўсе сто!
Дзесяцігадовая Анастасія Парукава заваявала Гран-пры музычнага конкурсу ў Італіі **Стар. 4**

ТРАДЫЦЫ

“Калядныя цары” на Шчодры вечар

Пра ўнікальны беларускі абрад, занесены ў Спіс сусветнай нематэрыяльнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА, ствараецца фільм

Надзея Радзівон

Пасля таго, як традыцыйнае народнае свята «Калядныя цары» ў вёсцы Семежава Капыльскага раёна Мінскай вобласці увайшло ў Спіс сусветнай нематэрыяльнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА, да яго сталі працягваць цікакасць не толькі ў Беларусі, але і за мяжой. Апошні відэазапіс абраду датаваны 1997 годам, з таго часу шмат чаго змянілася, таму і было вырашана сёлета зняць гэтае дзейства яшчэ раз.

Эксперт ад Беларусі ў міжурадавым камітэце ЮНЕСКА па захаванні нематэрыяльнай культурнай спадчыны Ала Сташкевіч адзначыла, што абрад “Цары” зарадзіўся яшчэ ў

У чаканні Каляднай зоркі

XVIII стагоддзі і праводзіцца штогод на Шчодры вечар (з 13 на 14 студзеня). Ён мае непасрэднае дачыненне да каляднай абраднасці беларусаў, хаця дагэтуль сустракаецца толькі ў вёсцы Семежава.

У абрадзе ўдзельнічаюць маладыя мужчыны і юнакі (так званыя “цары”), апранутыя ў спецыяльныя

Семежаўскі абрад “Калядныя цары” — цікавае відовішча

касцюмы (белыя штаны і кашулі). Чырвоныя семежаўскія паясы з геаметрычным арнаментам крыж-накрыж павязаны на грудзях кожнага “цара”. На галаве — высокія шапкі з рознакаляровымі папяровымі стужкамі. Працэсія “цароў” на Шчодры вечар наведвае дамы высоўцаў і разыгрывае драму “Цар Максіміліян”.

У калядных паходах прымаюць удзел і мясцовыя фальклорныя героі — Дзед і Баба. Пасля прадстаўлення адбываецца традыцыйнае віншаванне

гаспадароў дома, якія шчодр адорваюць удзельнікаў абраду. З надыходам цемры “цары” запальваюць факелы, што надае дзеі незвычайную відовішчнасць.

Сёлета Шчодры вечар на Капыльшчыне святкаваўся як ніколі маштабна. Там пабывалі прадстаўнікі Міністэрства культуры Беларусі, эксперты-этнографы, фалькларысты. Спецыяльна для таго, каб убачыць працэсію “цароў”, Семежава наведаў і вядомы журналіст з Японіі Нарыта Кунісу.

ВЕСТКІ

Салют, пераможцы!

Алена Прус

У бюджэце 2010 года звыш 17 мільярдаў рублёў прадугледжана на выплаты ветэранам з нагоды 65-й гадавіны Вялікай Перамогі

Плануецца, што матэрыяльную дапамогу да свята атрымаюць каля 90 тысяч чалавек. Паводле дадзеных на кастрычнік 2009-га, у Беларусі пражывала болей за сорак пяць тысяч ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны і пяцьдзсят з паловай тысяч тых, хто пацярпеў ад яе наступстваў.

На прэс-канферэнцыі ў Мінску намеснік міністра працы і сацыяльнай абароны Валянціна Каралёва са шкадаваннем адзначыла: за апошнія пяць гадоў колькасць ветэранаў Вялікай Айчыннай у Беларусі зменшылася больш як у два разы. “Кожны шосты ветэран вайны — адзінока чалавек, кожны трэці — сельскі жыхар. Усім гэтым людзям патрэбна асабліва ўвага”.

Энергія Заходняй Дзвіны

Дзіяна Курыла

На Полацкай гідрэлектрастанцыі распачынаецца маштабнае будаўніцтва

Віцебскае прадпрыемства электраэнергетыкі «Віцебскэнерга» і расійскі «Тэхнапрамэкспарт» заключылі кантракт на будаўніцтва гідравузлоў Полацкай гідрэлектрастанцыі. У адпаведнасці з умовамі кантракту гідравузел Полацкай ГЭС магутнасцю 22 МВт будзе пабудаваны на Заходняй Дзвіне да 2014 года. Кошт работ па кантракце складзе каля 100 мільёнаў долараў. Пастаўшчыком гідраагрэгагаў для будучай гідрэлектрастанцыі выступіць чэшская кампанія «Mavel». Дарэчы, на гідравузле будзе ўсталявана праматочная турбіна, канструкцыя якой павінна выключаць пранікненне машыннага масла ў рачную ваду.

Будаўніцтва Полацкай ГЭС з’яўляецца першым этапам у стварэнні каскада з чатырох гідрэлектрастанцый на Заходняй Дзвіне. У яго павінны ўвайсці Віцебская, Бешанковіцкі, Полацкая і Верхнедзвінская гідрэлектрастанцыі.

Тысяча і адна ноч беларускага Пецяярбурга

Родны кут на берагах Нявы адкрыў для землякоў Мікалай Нікалаеў

Віктар Корбут

Выхадзец з сучаснага Расонскага раёна Ян Баршчэўскі ў 1817 годзе паступіў на дзяржаўную службу ў марское ведамства Санкт-Пецяярбурга. Да 1846 года ён будзе ў гэтым горадзе сталым жыхаром, наведваючы радзіму толькі час ад часу. У Пецяярбургу ў 1844 годзе выйдзе твор Баршчэўскага, які ў нашы дні стане культывым — “Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных

ных апавяданнях”, без перабольшвання — айчынная “Тысяча і адна ноч”. Горад на Няве — не толькі расійская, але і наша культурная сталіца, перакананы тамтэйшы жыхар Мікалай Нікалаеў. Нікалаеў нарадзіўся пад Навагрудкам, а ў Пецяярбургу працуе загадчыкам аддзела рэдкіх кніг Расійскай нацыянальнай бібліятэкі. Нядаўна ён закончыў працу некалькіх год жыцця — “Беларускі Пецяярбург”. Адкрыццямі вучоны падзяліўся з

чытачамі “Голасу Радзімы”.

— **Мікалай Віктаравіч, як вас самага лёс занёс у Пецяярбург?**

— Лёс на тое і лёс, каб насіць чалавека. Хлапчуком я жыў у Навагрудку. Школьнікам далучыўся да Навагрудскай археалагічнай экспедыцыі, якая прыехала з Ленінграда. Закончыўшы ў 1977 годзе гістфак БДУ, збіраўся працягнуць даследаванні ў родным горадзе, але трапіў у Ленінград, бо там працавалі мае настаўнікі. → **Стар. 2**

М. Нікалаеў родам з Навагрудчыны

Горад — малы, размах — вялікі

У Пружанах Брэсцкай вобласці паспяхова рэалізуюцца адразу тры інвестыцыйныя праекты

Фёдар Міхееў

У прыватнасці, на малаказаводзе сумесна з расійскімі партнёрамі пачалі рабіць сыр па аўстрыйскай тэхналогіі. Для горада новае прадпрыемства стварыла каля ста працоўных месцаў, а для рэгіёна яно, па разліках уладаў, вырашыць праблему сезоннага спаду попыту на малако. Нават летам расійскія партнёры змогуць забяспечыць экспарт Пружанскай прадукцыі дзякуючы шырокай дылерскай сетцы за межамі Беларусі.

Эканоміць газ і нафтапрадукты ў Пружанах дазволіць пабудаваная па фінскай тэхналогіі міні-цеплаэлектрацэнтраль. А ў

вёсцы Хорава пачаў працаваць завод па вытворчасці крухмалу, які павінен дапамагчы адраджэнню былой славы бульбаводаў вобласці. Рэалізацыя гэтых і іншых інвестыцыйных праектаў, ініцыяваных і даведзеных да лагічнага завяршэння намаганнямі мясцовай улады, нават стварыла ў раёне дэфіцыт рабочай сілы. Пра гэта паведаміў намеснік старшыні райвыканкама Васіль Казак. Ён запрасіў усіх, хто жадае знайсці прымяненне сваім сілам і здольнасцям, прыехаць для працаўладкавання ў райцэнтр, дзе сёння ёсць умовы для жыцця, якія ні ў чым не саступаюць тым, што створаны ў вялікіх гарадах.

Сыры — новая прадукцыя на Пружанскім малаказаводзе

Віртуальная калекцыя

Жанна Катлярова

Бібліятэка Храптовічаў вярнулася ў электронным выглядзе

Праект віртуальнай рэканструкцыі збору кніг беларускага шляхецкага роду Храптовічаў ажыццёўлены сумесна Нацыянальнымі бібліятэкамі Беларусі і Украіны пры падтрымцы ЮНЕСКА. Электроннае выданне прысвечана родавай бібліятэцы Яўхіма і Адама Храптовічаў — выдатных дзяржаўных, ваенных, палітычных і рэлігійных дзеячаў.

У віртуальны збор увайшлі бібліяграфічныя апісанні і копіі тытульных лістоў старажытных кніг XV–XVI стагоддзяў, выданаяй другой паловы XVI–XVII стагоддзяў і друкарняў Вялікага княства Літоўскага. Таксама сюды ўключаны артыкулы пра гісторыю роду Храптовічаў, пра бібліятэку і яе кніжную калекцыю, а таксама спіс літаратуры.

Варта адзначыць, што сабраныя матэрыялы прадстаўляюць гісторыю аднаго з найбуйнейшых кніжных збораў Беларусі, дапамогуць пры вывучэнні дакументальна-спадчыны краіны, з'яўляюцца своеасаблівым віртуальным вяртаннем калекцыі на радзіму. Нацыянальная бібліятэка будзе працягваць пошук матэрыялаў, якія маюць дачыненне да бібліятэкі Храптовічаў. Для гэтага беларускія спецыялісты супрацоўнічаюць з замежнымі калегамі.

Як вядома, бібліятэка Храптовічаў знаходзілася ў родавым маёнтку Шчорсы на Навагрудчыне, што ў Гродзенскай вобласці. Перад Першай сусветнай вайной калекцыя была перавезена ў Кіеў. Гэтая бібліятэка лічылася адной з самых багатых ва Усходняй Еўропе, кніжны фонд налічваў у розных дадзеных, ад дзесяці да дваццаці тысяч асобнікаў.

Крылы для талентаў

Іван Ждановіч

Творчую справаздачу трымалі лаўрэаты, стыпендыяты і дыпламанты Спецыяльнага фонду Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы таленавітай моладзі.

Нядаўна юныя артысты выступалі ў Палацы Рэспублікі. Чым парадавалі? Разнастайнасцю жанраў, высокім узроўнем майстэрства. На канцэрце панавала цёплая

атмасфера. У зале ж — блізкія людзі, сябры і выкладчыкі. Гучалі песні на ўсе галасы, розныя інструменты — віяланчэль і скрыпка, флейта і кларнет, фартэпіяна, баян, цымбалы, гітара... Былі і танцы, і нават цыркавы нумар. Гледачы не шкадавалі апладысмантаў. Між іншым, такія канцэрты — добрая магчымасць бачыць таленты ў развіцці. Бо на сцэне былі і тыя, хто летась атрымаў першыя ўзнагароды, і заахвачаныя Прэзідэнцкім фондам раней.

— Фонду хутка 14 гадоў, яго ўзнагароды і заахвачванні атрымалі ўжо сотні таленавітых маладых людзей, — гаворыць старшыня савета Спецыяльнага фонду Ніна Мазай. — Гэта добры прыклад моцнай дзяржаўнай палітыкі па падтрымцы творчай моладзі, нацыянальнай культуры, таленавітых педагогаў, клопат бацькоў — усё разам і стварае належныя ўмовы для творчага росту талентаў.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Лявоніха ў Васюганні

Фестываль беларускай народнай творчасці ў восьмы раз прайшоў у Новасібірскай вобласці

Сяло Паўночнае — не проста аддаленая ад горада зямля, гэта адзін з самых слаўных этнакуткаў Новасібірскай вобласці. Менавіта тут у канцы XIX стагоддзя абжываліся і першыя перасяленцы з Беларусі. Паўночны край, празваны Васюганнем, прыцягвае ўвагу вучоных, пра яго нямала пісаў і наш земляк, этнограф М.Мельнікаў. Месца здаўна славіцца адметнай культурай: старадаўнімі звычаямі, танцамі, песнямі, у жыхароў там нават беларускае вымаўленне. Між іншым, студэнты Новасібірскага музычнага каледжа запісалі ў Васюганні мноства беларускіх народных песен, а таксама гэтак званую "Пяцікаленную кадрылю". Жывыя ў краі

і традыцыі беларускай народнай кухні. Зусім не выпадкова, што тут сабраў гасцей і фестываль беларускай народнай творчасці "У гасцях у Лявоніхі", які летась праводзіўся ўжо ў восьмы раз.

Свята праходзіла ў Цэнтры культуры і адпачынку, дзе працуюць дзіцячая школа мастацтваў, раённая бібліятэка, а таксама этнаграфічны музей. Госці і ўдзельнікі фестывалю адразу ж адчулі непаўторны, з беларускімі акцэнтамі настрой. Вітала ўсіх дырэктар Беларускага культурнага цэнтру Ніна Кабанова. Арганізатарам фестывалю ўдалося рознымі сродкамі стварыць у будынку атмосферу беларускай вёскі. Зала, запоўненая гледачамі, гарача прымала ўдзельнікаў

На свяце ў сяле Паўночным

праграмы з дзевяці раёнаў вобласці.

Адметнасць "Лявоніхі" — яе яркі фальклорна-этнаграфічны каларыт. Большасць выканаўцаў, як гаворыцца, чэрпаюць натхненне з народных крыніц. Найперш гэта фальклорны ансамбль "Зязюля" з сяла Каўбаса Кыштоўскага раёна, народны ансамбль беларускай песні "Чапурушка" з вёскі Нова-Міхайлаўка Качанеўскага раёна, "Субатгэя" са Здвінскага раёна, "Завалінка" з Усць-Таркі, "Зоранька" і "Дабрадзёя" з сяла Паўночнага, а яшчэ дзіцячыя ансамблі "Ла-

душкі", "Лянок", "Сямейка"... Напрыканцы свята велічна гучала песня "Белая Русь": гледачы не маглі ўтрымацца на месцах, падпявалі і апладзіравалі стоячы. Так і завяршыўся восьмы фестываль "У гасцях у Лявоніхі".

Сёлета — 10-я ўгодкі з часу заснавання Новасібірскага дзяржаўнага Цэнтру беларускай культуры. І "Лявоніха" з'яўра гасцей, нераўнадружных да нашай спадчыны, ужо ў Новасібірску.

Галіна Навіцкая, каардынатар праекта таварыства "Радзіма"

Моцны падмурак

Наталля Вярбіцкая

Беларускія будаўнікі прыступілі да ўзвядзення жылля ў Венесуэле

У венесуэльскім горадзе Маракай будаўнікі ўжо заклалі падмуркі жылых дамоў на больш чым дзве тысячы кватэр. Гэтаму папярэднічала работа па інжынернай падрыхтоўцы тэрыторыі.

Некалькі месяцаў таму Венесуэла прапанавала беларускім будаўнікам другую пляцоўку для асваення — у горадзе Тэхерыя Флорэс, дзе будуць пабудаваны каля трох тысяч кватэр. Таксама спецыялісты з Беларусі складаюць генеральныя планы гарадоў Барынас і Тэхерыяс, займаюцца распрацоўкай праекта будаўніцтва ў Венесуэле аграгарадка. Ужо падрыхтаваны прапановы па ўзвядзенні перапрацоўчых прадпрыемстваў мясной і малочнай прамысловасці.

Таксама спецыялісты з Беларусі завяршаюць дэтальную прапрацоўку праекта па рэканструкцыі жылога раёна Мірафлорэс ў Каракасе.

Вынаходнік міжнароднай мовы

Стваральнік эсперанта Людвік Заменгоф лічыў, што ёю можна авалодаць на працягу гадзіны

Адам Мальдзіс

Так здарылася, што на леташні снежань прыпалі дзве круглыя гадавіны, звязаныя з мовай эсперанта. 15 снежня 1859 года ў Беластоку нарадзіўся яе стваральнік, доктар-акуліст па прафесіі Людвік Заменгоф. А праз дваццаць год, 2 снежня 1879-га, у Шчучыне на Гродзеншчыне з’явіўся на свет яго паслядоўнік, настаўнік лацінскай мовы і рэдактар віленскага “Беларускага летапісу” Фелікс Стацкевіч, з якім, дарэчы, мне пашчасціла пазнаёміцца: браў інтэрв’ю для радашковіцкай райгазеты “Сцяг Ільча” (мой суразмоўца выкладаў у славутай Радашковіцкай гімназіі). Дык вось, заходнебеларускі асветнік склаў “Эсперанта-беларускі слоўнік” і вельмі ганарыўся гэтым.

Заканмернае пытанне: чаму адзіная паспяхова спроба стварыць штучную міжнародную мову ажыццявілася ў Беластоку, на тэрыторыі польска-беларускага памежжа? Справа ў тым, што і раней, як і цяпер, гэты горад — шматэтнічны. Дома ў Заменгофаў гаварылі па-яўрэйску, па-польску, па-беларуску, па-руску. На вуліцах гучалі і літоўская, татарская, фран-

цузская мовы. Вельмі часта з-за неразумення ўзніклі скандальныя сітуацыі. І малады Людвік задумаўся: а як жа пасадзейнічаць згодзе паміж людзьмі? Дзеля гэтага ён пад псеўданімам Доктар Эсперанта ў 1887 годзе выдаў кніжку “Міжнародная мова. Прадмова і поўны падручнік на рускай, нямецкай, французскай і польскай мовах”. Праз год да іх далучыўся англійскі варыянт. Новая мова, заснаваная на лацінскім шрыфце і раманскай лексіцы (каля 100 тысяч слоў), хутка заваёўвала папулярнасць у Еўропе. Ужо ў 1888 годзе ўзнік у Германіі першы клуб эсперантыстаў, а ў 1889-м пачала выходзіць газета “La Esperantisto”. Стваральнік лічыў, што новую мову можна засвоіць на працягу... гадзіны. І з людзьмі, якія добра ведалі латынь, такі казус здараўся.

Неўзабаве пачынаецца пашырэнне эсперанта на беларускіх землях. І не выпадкова, бо ў 1893–1897 гадах Заменгоф жыві і працаваў у Гродне: цяпер там,

на доме № 5 па вуліцы Кірава, устаноўлена мемарыяльная дошка. У горадзе над Нёманам ён не толькі заваяваў папулярнасць як лекар, але і быў выбраны

“Амок”, “У краіне райскай птушкі”, “Сын вады” і іншыя дзіцячыя творы. У час Першай рускай рэвалюцыі захапіўся штучнай мовай Цішка Гартны. З 1918 года ў школах Гомеля і Чэрвеня

гэтай арганізацыі, а з 1934 года — бюлетэнь “Soveta Blankrusio». 8 верасня 1926 года газета “Савецкая Беларусь” пісала, што дзякуючы эсперанта “шырокае распаўсюджанне атрымала перапіска рабочых Беларусі са сваімі замежнымі братамі”.

Новая мова аблягчала культурныя кантакты БССР з замежжам. Падлічана, што ў 1924–1933 гадах паводле лістоў з Беларусі ў заходнееўрапейскім друку было апублікавана звыш паўтары тысячы артыкулаў і карэспандэнцый. А шведскі эсперантыст Эйнара Адамсона, які быў запрошаны ў СССР на 10-годдзе Кастрычніцкай рэвалюцыі, вярнуўшыся ў Гётэборг, выдаў кніжку “Пад чырвоным штандарам”, у якім ёсць раздзел “У Мінску, сталіцы Беларускай Сацыялістычнай Рэспублікі”. На эсперанта былі перакладзены творы Купалы і Коласа, Александровіча і Гартнага, Маўра і Кобеца...

Новы ўздым эсперантысцкага руху пачаўся ў нашай краіне ў 1950-я гады. Толькі ў БДУ курсы эсперантыстаў наведвалі каля 250 студэнтаў. У 1957 годзе

прысяжным засядацелем акруговага суда.

У 1904 годзе новай мовай зацікавіўся і дасканала ёю авалодаў будучы беларускі прэзідэнт Янка Маўр (Іван Фёдаравіч). Цікавы факт: потым ён з 1926 года будзе па панядзелках весці на беларускім радыё 45-хвілінныя ўрокі эсперанта. І менавіта дзякуючы перапісцы з эсперантыстамі далёкіх краін напіша раманы і апавесці

(Ігумена) дзейнічалі эсперантысцкія гурткі. Тады ж у Віцебску адбыўся прыфрантавы з’езд эсперантыстаў Беларусі і Смаленшчыны.

У 1920-я гады эсперантысцкі рух у Беларусі набыў масавы характар. На І канферэнцыі Беларускай арганізацыі эсперантыстаў (май 1925 г.) прысутнічала ўжо звыш 400 дэлегатаў і гасцей. Пачалі выходзіць “Інфармацыйныя лісты”

Людвік Заменгоф і яго падручнік “Міжнародная мова”

Тысяча і адна ноч беларускага Пецярбурга

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)
— Калі вы ўпершыню зразумелі, што не адзін у Пецярбургу, а вакол ёсць землякі?

— Першае, што я зрабіў, пасяліўшыся ў Ленінградзе, — падпісаўся на мінскі штотыднёвік “Літаратура і мастацтва”. Неяк пошта памылілася і прынесла мне ўсе беларускія газеты, адрасаваныя ў Купчына — “хрушчоўскі” раён, у якім я здымаў кватэру ў 70-я гады. Не стаў вяртаць пасылку ў аддзяленне сувязі, а сам адшукаў адрасатаў і заадно з імі пазнаёміўся. Моцнае ўражанне зрабілі сустрэчы са старымі пецярбуржцамі: гісторыкам Валянцінам Грыцкевічам, дачкой акадэміка Максіма Гарэцкага Галінай Максімаўнай, прафесарам медыцыны Мікалаем Гурыным, генералам Леанідам Сланеўскім — гэта нашчадкі нашай старой інтэлігенцыі, яны паміж сабой гаварылі па-беларуску. І гутарка іх была разумная: асцярожная, дасведчаная, заснаваная на багатым (хаця не заўсёды лёгкім і радасным) жыццёвым вопыце. Ад іх можна было навучыцца ўменню слухаць іншых. У 1989 годзе я ўдзельнічаў у стварэнні Беларускага грамадска-культурнага таварыства, якое стала першым у горадзе на Няве згуртаваннем суайчыннікаў з 1917 года.

— Калі ўвогуле ўзніклі першыя беларускія арганізацыі ў Пецярбургу?

— Да Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Петраградзе налічвалася не менш за дзiesiąтак беларускіх нацыянальна-культурных і палітычных арганізацый. Адна з першых — заснаваная ў 1906 годзе выдавецтва “Загляне сонца і ў наша ваконца”. У гэтым друкарскім доме выйшлі першыя кнігі Янкі Купалы, якія цяпер лічацца ўзорамі класікі: “Жалейка”, “Адвечная песня”, “Гуслі”, “Сон на кургане”, “Паўлінка”, “Шляхам жыцця”. 70 тысяч беларусаў тады жыло ў Пецярбургу — гэта больш, чым усе жыхары самага вялікага ў Беларусі таго часу горада Віцебска (65 тысяч), Гродна (52 тысячы), Магілёва (50 тысяч). Значыць, паводле абсалютнай велічыні беларусаў-гараджан Санкт-Пецярбург быў самым вялікім беларускім горадам. А прымаючы да ўвагі значны працэнт інтэлігенцыі, рабочых высокай кваліфікацыі і шляхты, Пецярбург займаў пазіцыі вышэй за Вільню і Мінск.

— Як вы прыйшлі ў Расійскую нацыянальную бібліятэку, дзе цяпер займаеце салідную пасаду?

— Трапіўшы ў Ленінград, я меркаваў пайсці ў Інстытут археалогіі, але там не было месца, і я

Сярод кніг Расійскай нацыянальнай бібліятэкі Мікалай Нікалаеў адшукаў нямецка-беларускія рарытэты

зварнуўся ў бібліятэку, якая ў час заснавання называлася імператарскай публічнай, а цяпер — расійскай нацыянальнай. Ад знаёмства з фондамі бібліятэкі я быў у захапленні.

— Чым уразіла бібліятэка?

— Мне як археолагу заўсёды здавалася вялікай удачай, калі ў культурным слоі старажытнага горада знаходзілася абгарэлая кніжная зашпілька, а тут стаялі жывыя кнігі з такімі ж зашпількамі! Пергаментная кніга мусіць быць зашпільлена, каб ад высыхання пергамент не карабаціўся... Загадчыкам аддзела старадрукаў я стаў у 2003 годзе. Гэта асабліва для мяне місія. У бібліятэцы захоўваецца самая вялікая ў свеце калекцыя кніг Францыска Скарыны: тры поўныя камплекты “Бібліі руской”, а таксама “Апостал”, “Малая падарожная кніжыца” і “Псалтыр”,

Адзін з першых у Расіі дамоў з жалезабетону пабудоваў у Пецярбургу архітэктар з Ваўкавыска

зберагаецца прадукцыя амаль усіх беларускіх сярэднявечных друкарняў (я налічыў 39 выдавецтваў таго часу), ёсць кнігі з бібліятэчных нясвіжскіх Радзівілаў, манастырскіх збораў розных гарадоў.

— Якія беларусы пакінулі найбольш прыкметны след у гісторыі Пецярбурга?

— Самымі вядомымі нашымі землякамі сталі міністр фінансаў Расійскай імперыі Міхаіл Урончанка з Копысі, генерал-фельдмаршал Іосіф Гурка з Магілёўшчыны, кампазітары Дзмітрый Шастаковіч (яго бацька з Мядзельшчыны) і Ігар Стравінскі (бацька з Гомельшчыны), журналіст і пісьменнік Фадзей Булгарын з Міншчыны, усходазнаўца Іосіф Гашкевіч з Гомельшчыны, паэт Адам Міцкевіч, кіраўнік паўстання 1794 года Тадэвуш Касцюшка. У свой час у Пецярбургу пачыналася айчынная беларусазнаўства. Вялікім аўтары-

тэтам карыстаўся мовазнавец прафесар Яўхім Карскі, які дапамагаў студэнту пецярбургскага ўніверсітэта Браніславу Тарашкевічу ўклаць першую беларускую граматыку. Таму ў нейкім сэнсе наша літаратурная мова “родам” з Пецярбурга.

— Чым цяпер жыве беларуская грамадскасць горада на Няве?

— Мы выступілі з ініцыятывай устаноўкі мемарыяльнай дошкі на доме, дзе жыві і працаваў Ян Баршчэўскі. Захаваліся будынкі, дзе працавалі Аляксандр Чарвякоў, Зміцер Жылуновіч. Цяпер у Пецярбургу жыве больш за 65 тысяч нашых суайчыннікаў. Сярод іх нобелеўскі лаўрэат Жарэс Алфёраў, кампазітар Ігар Карнялюк, губернатар Ленінградскай вобласці Валерый Сердзюкоў, цэлая плеяда беларусаў працуе ў Марыінскім тэатры. Без нашых землякоў Пецярбург ужо немагчыма ўявіць.

На ўсе сто!

Жанна Катлярова

Дзесяцігадовая Насця Парукава заваявала Гран-пры музычнага конкурсу ў Італіі

Журы міжнароднага конкурсу Ars nova International Music Competition — Trieste не хавала захаплення віртуозным выкананнем Насця Парукавай фартэпійных эцюдаў Ліста. Вучаніца Веранікі Сахаравай з 17-й мінскай дзіцячай музычнай школы стала абсалютным лідэрам у сваёй узроставай катэгорыі, дзе спаборнічалі сорок удзельнікаў з Беларусі, Літвы, Славеніі, Харватыі, Сербіі, Босніі і Герцагавіны, Італіі, Аўстрыі.

Насця Парукава (злева) і Насця Гамеза (справа) пакарылі Італію

Насця набрала 100 балаў са 100 магчымых. Такого выніку не было за пяцігадовую гісторыю конкурсу. Усяго ж у Анастасіі Парукавай гэта чацвёртая за мінулы год перамога на міжнародных конкурсах.

У яшчэ адной канкурсанткі з Беларусі ў гэтай

жа ўзроставай катэгорыі — Анастасіі Гамезы — вынік быў не менш уражлівы. Дзяўчынка набрала 98 балаў і па праву стала ўладальніцай першай прэміі конкурсу.

Варта адзначыць, што на Ars nova International Music Competition — Trieste вы-

ступалі канкурсанты вельмі высокага ўзроўню. І ўсё ж беларуская музычная школа была ўдасгоена самых высокіх адзнак з боку міжнароднага журы. У выніку арганізатары прапанавалі правесці ў будучым сумесны канцэрт навучэнцаў музычных школ з Беларусі і Італіі.

Шчодры куфар

У Нацыянальным мастацкім музеі адбылася выстава народных майстроў

Марат Гаравы

У экспазіцыі з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея былі прадстаўлены куфры, якія выраблены паўстагоддзям таму майстрамі саломпаляцтва і інкрустацыі саломкай з Брэста і Жлобіна.

Традыцыйна куфры займалі ганаровае месца ў кожным беларускім сялянскім доме. Яны ўдзялялі з сябе вялікую драўляную скрынку, дзе захоўваліся тканіны, бялізну, адзенне, ювелірныя ўпрыгажэнні і пасаджаныя для нявесты. Самыя вялікія куфры выкарыстоўваліся як ложка, а ў самых маленькіх захоўвалі тытунь. Фарбавалі іх у чорны або зялёны колер, часта афармлялі акоўкі, па баках мацавалі

ручкі. З часам простая аднатонная афарбоўка аступіла месца дэкаратыўнаму роспісу, які імітуе каштоўныя пароды драўніны.

У пачатку XX стагоддзя ў большасці рэгіёнаў Беларусі з'яўляюцца куфры з мастацкім роспісам расліннага характару. Сакавітыя малюнкi ў выглядзе букетаў і гірляндаў кветак кампанаваліся ў квадраце і прамавугольніку.

З 1950-х попыт на вялікія скрыні прыкметна зменшыўся. А ў канцы XX стагоддзя скрыні і вялікія куфры, вырабленыя з саломкі або дрэва, становяцца сувенірай прадукцыяй. Майстры выкарыстоўваюць традыцыйныя матывы дэкарацыі, прычым дробныя арнаменты, паўтарэнне і сіметрыя матываў нагадваюць нацыянальныя тканіны ўзоры.

У музейнай экспазіцыі былі куфры на любы густ

Фестывальныя акорды

Сяргей Кочатаў

Канцэрты міжнароднага фестывалю класічнай музыкі ў Віцебску прайшлі з аншлагам

Упершыню на канцэрты міжнароднага музычнага фестывалю імя І. Сяляцінскага прыехалі аматары класічнай музыкі з усёй краіны. Не дзіўна, бо фестываль становіцца ўсё больш папулярным. На гэты раз яго наведаў амаль кожны дзесяты жыхар Віцебска. У будучым фестываль абяцае стаць адным з рэгіянальных цэнтраў прыцягнення прыхільнікаў класічнай музыкі.

Выразным фінальным акордам гэтага фестывалю прагучала выступленне Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Беларусі. А ўсяго ў пяці канцэртах прынялі ўдзел выканаўцы з Расіі, Фінляндыі, Швецыі, Галандыі і Беларусі. Афіша была багатая як на імёны выканаўцаў сусветнага ўзроўню, так і на вядомыя творы класікаў.

Дарэчы, на фестывалі выступіў адзін з самых запатрабаваных у свеце піяністаў, лаўрэат міжнародных конкурсаў Мікалай Луганскі. Упершыню арганізатары запрасілі і адзін з лепшых у свеце струнных квартэтаў "Санкт-Пецярбург". Акрамя таго, глядачы пачулі выступленні вядомага фінскага піяніста Юхані Лагерспетца, шведскага арганіста Ханса Фагіўса, які, дарэчы, пакарыў публіку не толькі бліскучым музычным выкананнем, але і артыстызмам.

ПАМЯЦЬ

Вера Рыч, якая нас разумела

Прафесар Лонданскага універсітэта Арнольд Макмілін паведаміў мне сумную вестку: у канцы мінулага года на 74 годзе жыцця адышла ў іншы свет шырока вядомая паэтэса, перакладчыца і даследчыца Вера Рыч. На яе пахаванні сабраўся цвет англійскай беларусістыкі і, шырэй, славістыкі. Былі прадстаўнікі беларускага і ўкраінскага пасольстваў (нябожчыца — лаўрэатка Міжнароднай прэміі імя Івана Франка). Некралогі памяці Веры Рыч з'яўляюцца на старонках розных выданняў, а ў іх ужываюцца вызначэнні "выдатная" і "славутая".

Мне падалося важным падзяліцца з чытачамі "Голасу Радзімы" (дарэчы, Вера Рыч уважліва чытала нашу газету) некаторымі асабістымі ўспамі-

намі і развагамі. Упершыню мы пазнаёмліся ў Лондане ў 1982 годзе ў час маёй камандзіроўкі ў Англію. Вера Рыч тады ўжо была вядомая ў літаратурных колах як стваральніца першай англамоўнай анталогіі беларускай паэзіі "Як вада, як агонь" (1971), надрукаванай на сродкі ЮНЕСКА. А ў дзвюхмоўную кнігу перакладаў "Снуецца зданяў рой" (1982) увайшлі творы Максіма Багдановіча, Змітрака Бядулі і Алеся Гаруна.

Мы сустрэліся ў памяшканні Беларускай бібліятэкі імя Францішка Скарыны ў Лондане. Тады Вера Рыч прыемна здзівіла мяне: аніякай традыцыйнай брытанскай чапурасці! Ведаючы свой англа-ірландска-дацкі радавод аж да XI стагоддзя, яна паводзіла сябе проста і нязмушана, апраналася так сціпла, што часам нагадвала простую сялянку, прытым беларускую. Вера Рыч уручыла мне тады экзэмпляр

свайго апошняга зборніка з аўтографам. Непакоілася: чаму беларусы занадта марудзіць са зняццем абвінавачвання ў Алеся Гаруна? Вярнуўшыся ў Мінск,

я пераказаў нашу размову ў навуковай справаздачы, і — о цуд! — праз нейкі час (думаю, не без ускоснага ўздзеяння Веры Рыч) знакамiты паэт, сiбiрскi ссыльнi ў царскiя часы быў афiцыйна вярнуты ў нашу культурную спадчыну.

У 1990-я мы сустракаліся не

раз і ў Мінску, і ў Лондане. Вера Рыч актыўна ўвайшла ў склад нашага грамадскага аб'яднання "Міжнародная асацыяцыя беларусістаў" і выступала з дакладамі на яе кангрэсах, чытала вершы на розных святах, нават у правінцыйных Мікалаеўшчыне ці Ракаве. Асабліва мы павінны быць удзячнымі ёй за серыі артыкулаў з апісаннямі наступстваў Чарнобыля і заклікамі дапамагчы пацярпелым ад яго ў такіх аўтарытэтных англійскіх часопісах, як "Nature" ("Прырода"), "The Journal of Byelorussian Studies" ("Часопіс беларусазнаўчых даследаванняў"), "New scientist" ("Новы вучоны"). Яны пісаліся прамом не толькі паэта ды публіцыста, але і навукоўца. Паралельна перакладалася беларуская класіка: "Тарас на Парнасе" (супольна з А. Макміліным), "Новая зямля", "Пінская шляхта". Фарміраваўся і зборнік перакладаў

вершаваных "роздумаў пра Беларусь" (2004).

Вера Рыч бачыцца мне асобай парадаксальнай — і ў нечым нават містычнай. Яна мела славянскае імя, але ў яе радаслоўнай не было славян. Ніколі спецыяльна не вывучала беларускую мову (як і ўкраінскую, рускую, польскую), але адчувала яе хутчэй "знутры", па гуканісе, мелодыі. Захапіўшыся ёю ў беларускай царкве на вуліцы Фінчлі, яна спявала на ёй у хоры. І нават адна, калі ў які будзённым дзень там не было анікога, акрамя святара і яе. І жыла Вера Рыч у адзіноце на вуліцы Веры, хця, мусіць, не мела да яе назвы ніякага дачынення... Можна, думаю, толькі пры жыцці не мела, бо верыцца: на доме № 99, куды я пасылаў ёй водгукі з беларускага друку, з цягам часу з'явіцца мемарыяльная дошка: блакітная і авальная на англійскі манер. Як таленавітай паэтэсе і перакладчыку, неардынарнаму мысліцелю, няўрымслівай славістцы, занятай пашырэннем беларускай, украінскай, рускай і польскай культур у свеце.

Адам Мальдзіс